ולא ידעינן מי נגע מי לא נגע וקשה לריב"א מי ברה"י ספיקו טמא ומי ברה"ר ספיקו טהור ונראה לר"י לפרש כגון שתי חציות ברה"י ונגע באחת מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע דהשתא שתיהן תלויות דבר תורה דלא יליפינן מסוטה דברשות היחיד ספקו טמא אלא דבר שיכול להיות אמת כעין סוטה אבל הכא דודאי אחת מהן טהורה אין לטמאות שתיהן מספק כדתנן בפרק שני נזירים (נזיר ד' מז.) ג' נזירים שאמר להם אחד ראיתי אחד מכם שנטמא מביאין קרבן טומאה וטהרה ומפרש בגמ' דהוי ספק טומאה ברה"י ואפ"ה לא אמרי' הכל אחד יביא קרבן טומאה משום דודאי לא נטמא רק אחד מהן: **נימא** קסבר ר' יוחנן **כו' מדברי ר' חנינא.** פ"ה דמשמע ליה מדקאמר מחלוקת בשם ר' מדרבי יהושע מאי איריא בשם אפי' בד' וה' נמי כיון דאזיל לאיבוד ואין נראה לר"י דדילמא הא דנקט שם לאו למעוטי ד' וה' אלא משום דבעי למימר אבל בז' ד"ה שורפין ועוד בד' וה' לא אזיל לאיבוד דכיון דשרי באכילה ימצא להן אוכלין הרבה[א] ונראה לר"י דדייק מדקאמר אבל בז' ד"ה שורפין[ב] ואי מדברי רבי יהושע קאמר א"כ מגלן בז' שורפין לרבי יוסי כיון דסבירא ליה דהתם שאני דאיכא הפסד חולין אבל בעלמא לא אע"ג דאזיל לאיבוד א"כ אפי' בז' לא ישרפו עם הטמא וא"ת[ג] הא בז' שורפין אפילו לרבי יוסי משום דליף מדברי רבי עקיבא דשרי לשרוף פסול עם הטמא[ד] וי"ל כיון דמדרבי יהושע יליף ולא מצינו דר"מ יליף איסור מטומאה מסברא אין לנו ללמוד איסור מטמא[ה] אבל אי מדבריה היינו מדברי רבי חנינא ויליף ר"מ איסור מטמא ורבי יוסי דאמר אינה מסייע ליה דאמר אינה המדה מדה אחת היא. שהרי ר' יהושע בהדיא אמר טמאנה ביד. ודחינן שאני התם דאיכא הפסד חולין, כלומר כיון שהגת התחתונה יש בה יין שהוא חולין, ואם תרד התרומה הזו עליהן תפסד לגמרי שאינו שמן שראוי להדלקה אע"פ שנטמא, אלא הוא יין שאין בו הנאה של כלום אחר שנטמא לפיכך אמר ר' יהושע טמאנה ביד. ואקשינן מתני' נמי אית בה הפסד, כי אם תשרף כל אחת במדורה בפני עצמה צריכות עצים הרבה. ודחינן הפסד של חולין שהוא מרובה חששו. להפסד מועט כגון הפסד של עצים לא חששו. אמר **ר' אסי אמר ר' יוחנן** מחלוקת בשעה ששית שהיא גזירה מדרבנן, דמדאורייתא בשעה ששית שרי באכילה, אבל בשעה שבע שהוא אסור מן הטורה דברי הכל שורפין הכל כאחת, לפי שהכל איסורא דאורייתא היא, ומאי מדבריהם מדברי ר' חנניה סגן הכהנים ומתני' באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דרבנן. **נימא מסייע' ליה הפיגול והנותר והטמא ב"ש אומרים אין נשרפין כאחת וב"ה אומרים נשרפין כאחת.** דייקינן מדברי ב"ה כיון דמאחר דכולן השתא אסורין מדאורייתא הן, אע"ג דהפיגול והנותר טהורין הן נשרפין כאחד, אף הני בעידן איסורן מדאורייתא והיא משעה שביעית ולמעלה נשרפין כאחד. ודחינן לעולם לא מסייע' ליה, ושאני פיגול ונותר דאית בהו מיהו טומאה מדרבנן, דתנן הפיגול והנותר מטמאין הידים. ואתינן תוב לסיועיה מן הפת שעפשה שהיא טהורה ונשרפת עם תרומה טמאה בפסח. ודחינן שאני פת שעפשה דכעפרא בעלמא היא. ואקשינן לר' יוחנן דאמר ר' מאיר מדברי ר' חנניה סגן הכהנים קאמר, אי הכי אמאי אומר לו ר' יוסי לר' מאיר מודה ר' אליעזר ור' יהושע, נימא ליה אנא אמינא לר' חנניה סגן הכהנים ואת אמרת לי מדברי ר' יהושע. ושנינן הכי קאמר ליה ר' יוסי לא מבעיא הני דמחמרי, אלא אפי' ר' יהושע דמיקל, לא

קיא א מיי' פי"ע מהל' פסולי המוקדשין הלכה ה:

קיב ב מיי' פ"ג מהל' ממרים ומלה ה"ד:

קיג ג מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הט"ו:

רבינו חננאל

ואי ס"ד ר' מאיר מדברי ר' יהושע קאמר, היכי מהדר ליה ר' יוסי מדברי ר' חנניה סגן הכהנים וכו'. ופריקינן טעה ר' יוסי דהוה סבר דר' מאיר מדברי ר' חנניה דייק, ואמר ליה ר' מאיר מדברי ר' יהושע קאמינא, והדר אמר ליה ר' יוסי גם לדברי ר' יהושע אינה היא המדה. ואקשינן אמאי אינה היא המידה מדה אחת היא. שהרי ר' יהושע בהדיא אמר טמאנה ביד. ודחינן שאני התם דאיכא הפסד חולין, כלומר כיון שהגת התחתונה יש בה יין שהוא חולין, ואם תרד התרומה הזו עליהן תפסד לגמרי שאינו שמן שראוי להדלקה אע"פ שנטמא, אלא הוא יין שאין בו הנאה של כלום אחר שנטמא לפיכך אמר ר' יהושע טמאנה ביד. ואקשינן מתני' נמי אית בה הפסד, כי אם תשרף כל אחת במדורה בפני עצמה צריכות עצים הרבה. ודחינן הפסד של חולין שהוא מרובה חששו. להפסד מועט כגון הפסד של עצים לא חששו. אמר **ר' אסי אמר ר' יוחנן** מחלוקת בשעה ששית שהיא גזירה מדרבנן, דמדאורייתא בשעה ששית שרי באכילה, אבל בשעה שבע שהוא אסור מן הטורה דברי הכל שורפין הכל כאחת, לפי שהכל איסורא דאורייתא היא, ומאי מדבריהם מדברי ר' חנניה סגן הכהנים ומתני' באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דרבנן. **נימא מסייע' ליה הפיגול והנותר והטמא ב"ש אומרים אין נשרפין כאחת וב"ה אומרים נשרפין כאחת.** דייקינן מדברי ב"ה כיון דמאחר דכולן השתא אסורין מדאורייתא הן, אע"ג דהפיגול והנותר טהורין הן נשרפין כאחד, אף הני בעידן איסורן מדאורייתא והיא משעה שביעית ולמעלה נשרפין כאחד. ודחינן לעולם לא מסייע' ליה, ושאני פיגול ונותר דאית בהו מיהו טומאה מדרבנן, דתנן הפיגול והנותר מטמאין הידים. ואתינן תוב לסיועיה מן הפת שעפשה שהיא טהורה ונשרפת עם תרומה טמאה בפסח. ודחינן שאני פת שעפשה דכעפרא בעלמא היא. ואקשינן לר' יוחנן דאמר ר' מאיר מדברי ר' חנניה סגן הכהנים קאמר, אי הכי אמאי אומר לו ר' יוסי לר' מאיר מודה ר' אליעזר ור' יהושע, נימא ליה אנא אמינא לר' חנניה סגן הכהנים ואת אמרת לי מדברי ר' יהושע. ושנינן הכי קאמר ליה ר' יוסי לא מבעיא הני דמחמרי, אלא אפי' ר' יהושע דמיקל, לא

הפיגול והנותר והטמא בית שמאי אומרים אין נשרפין כאחת וב"ה אומרים [א]נשרפין כאחת ואי סלקא דעתך ר"מ מדברי רבי יהושע קאמר אמאי מהדר ליה ר' יוסי מדר' חנינא סגן הכהנים א"ל רב נחמן רבי יוסי לאו אדעתיה דהוא סבר ר"מ מדרבי חנינא סגן הכהנים קא"ל וא"ל אנא מדר' יהושע קאמינ' וא"ל ואפילו לרבי יהושע נמי אינה היא המדה דהא מודה ר"א ורבי יהושע ששורף זו בפני עצמה וזו בפני עצמה ואמאי אינה היא המדה מדה ומדה היא שאני התם דאיכא הפסד חולין מתקיף לה רב ירמיה מתניתין נמי איכא הפסד דעצים א"ל ההוא סבא [ב]להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו א"ר אסי א"ר יוחנן מחלוקת בשש [ג]אבל בשבע דברי הכל שורפין א"ל רבי זירא לר' אסי נימא קסבר רבי יוחנן מתני' באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דרבנן ומאי מדבריהם מדברי רבי חנינא סגן הכהנים א"ל אין איתמר נמי אמר רבי יוחנן מתניתין באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דרבנן ומאי מדבריהם מדברי רבי חנינא סגן הכהנים ומחלוקת בשש אבל בשבע דברי הכל שורפין לימא מסייע ליה הפיגול והנותר והטמא ב"ש אומרים אין נשרפין כאחת וב"ה אומרים נשרפין כאחת שאני התם דאית להו טומאה מדרבנן [ג]דתנן הפיגול והנותר מטמאין את הידים לימא מסייע ליה [ד]הפת שעיפשה ונפסלה מלאכול לאדם והכלב יכול לאכלה מטמאת טומאת אוכלין בכביצה ונשרפת עם הטמאה בפסח שאני התם דעפרא בעלמא הוא אי הכי מאי מודה הכי קא"ל ר' יוסי לר"מ אפי' לר' יהושע דמיקל כי מיקל בתלויה וטמאה אבל בטהורה וטמאה לא אי הכי אמאי אינה היא המדה מדה ומדה היא א"ר ירמיה הכא בבשר שנטמא במשקין שנטמאו מחמת שרץ ואזדא ר"מ לטעמיה ורבי יוסי לטעמיה ר"מ לטעמיה דאמר [ה]טומאת משקין לטמא אחרים דרבנן ור' יוסי לטעמיה דאמר [ו]טומאת משקין לטמא אחרים דאוריי' דתניא

ספק

הפיגול. לא גריך הכא אלא מסיים הברייתא: **הפיגול והנותר.** של קדשים: **והטמא.** בשר קודש שנטמא. דקיימא לן בפ' אחרון (ד' קכ:) דגזרו עליהן שיטמאו את הידים ואע"פ שאין אוכל מטמא אדם גזרו עליהן לטמא מיהת את הידים ולא לטמא את הגוף משום משדי כהונה ועלו כהונה כלמפרשינן התם ואפילו הכי דאית עלייהו טומאה דרבנן אמרי ב"ש דאין שורפין פיגול ונותר שאין טמאים מן התורה עם הטמאה שהוא טמא מן התורה וכ"ש בתרומה טהורה וטמאה ואפי' ב"ה לא קשרו אלא משום דאית לפיגול ונותר טומאי דרבנן: **ואי"ל.** רבי יוסי לרבי מאיר כי יליפת ליה מדרבי יהושע נמי אינה היא המדה דמודין הן בזו. ולקמן פריך אמאי אינה היא המדה: **מדה ומדה היא.** דהא טהורה גמורה היא החציה הזאת ומשום דסופה לאיבוד שרי לטמויי בידים: **דעלים.** שאריך להיסק שתי היסקות: **מחלוקת בשש.** שעדיין אין על הטהורה אלא איסור דרבנן אבל בשבע שנאסרה כבר מן התורה אין לך טומאה גדולה מזו ודברי הכל אף לר' יוסי שורפין: **נימא קסבר ר' יוחנן דמתני'.** דרבי חנינא בולד הטומאה דרבנן ור"מ מייניה יליף. ודוקא נקט שם רבי יוחנן ומשום דאית עליה איסור דרבנן הוא טעמא דר' מאיר אבל אם בא לשורפ' בחמש וארבע מודה רבי מאיר דאין שורפין ואע"ג דסופה לאיבוד דלאו מדרבי יהושע קא יליף דטעמי' דרבי יהושע התם משום הפסד חולין או דילמא לר' יוחנן נמי ר' מאיר מדרבי יהושע יליף וטעמא דרבי מאיר לאו משום איסורא דרבנן הוא דהוא הדין נמי לחמש וארבע והאי דקאמר ר' יוחנן שם אורחא דמילתא נקט: **א"ל אין.** ודווקא שם קאמר ולקמיה פריך אמאי קאמר ר' יוסי אינה היא המדה: **נימא מסייע ליה.** דבשבע מודה ר' יוסי: **הפיגול ונותר כו'.** רבי יוסי א"ל לעיל וקאמר ליה לר' מאיר בהא הוא דאמרי בית הלל נשרפין כאחת משום דפיגול ונותר אסירי מדאורייתא אבל באיסורא דרבנן לא שרו לטמויי בידים שמעינן מינה מיהא דבאיסור דאורייתא מודה רבי יוסי ואע"ג דליכא שם טומאה עליה: **שאני הכא כו'.** מהא לא מיסתייעא לר' יוחנן ואפי' בשבע אימא לך דפליג ר' יוסי ואע"ג דאסירא הואיל ואין עליה שם טומאה לא מטמיין ליה והא דמודה בפיגול ונותר משום דאית עלייהו שם טומאה דרבנן: **מטמאה טומאה אוכלין.** הואיל ומתחלה נראית לאדם ירדה לה תורת טומאה ואין עולה ממנה עד שתפסל מאכילת כלב: **ונשרפת עם הטמאה בפסח.** ואפילו היא תרומה טהורה והא ולאי ר' יוסי קאמר לה דאי ר' מאיר אפילו פת מעלייתא שרי וש"מ דמודה ר' יוסי היכא דלאו בת אכילה היא והוא הדין לפת מעלייתא בשבע שעות: **אי הכי.** דרבי מאיר מדרבי חנינא יליף מאי מודה ר' אליעזר דקאמר ליה ר' יוסי הא קא יליף רבי מאיר מדרבי חנינא ומהדר ליה איהו מדרבי אליעזר ורבי יהושע: **הכי קאמר ליה.** הא דקא יליפת מדרבי חנינא אינה היא מן[ב] המדה כדמפרש לקמיה ואפילו לרבי יהושע נמי דשמעינן ליה דמיקל טפי גבי חבית דקאמר יטמאנה ביד מודה בשריפה בפסח דאין שורפין דהתם משום הפסד חולין הוא וכי איכא למימר דמיקל בשריפה בתלויה וטמאה הוא דאיכא למימר דמיקל כדשמעון ליה גבי חבית שנולד לה ספק טומאה דאמר יגלנה ותנא גרמא והוא הדין בידים אבל בטהורה ליכא למימר דמיקל: **אי הכי.** דרבי מאיר מדרבי חנינא יליף אמאי אינה היא המדה מדה ומדה היא דהא בשם איכא איסורא דרבנן על הטהורה כי התם דאיכא טומאה דרבנן והא ר' יוסי לא שני ליה בין שם טומאה לשם איסור דהא אמרת דמודה רבי יוסי בשבע הואיל ואיכא איסור דאורייתא ואע"פ דליכא עלה שם טומאה אלמא לא שני ליה וכיון דלא שני ליה שפיר יליף רבי מאיר מדרבי חנינא דאמר דמטמאינן טומאה מדרבנן בטומאה דאורייתא הכא נמי מטמיין איסור דרבנן בטמא טומאה דאורייתא: **א"ר ירמיה הכא בבשר שנטמא.** בוולד הטומאה דקתני כגון שנטמא במשקין שנטמאו בשרץ: **ואזדא ר' מאיר לטעמיה.** דאמר משקין אין מטמאין אחרים ואפילו אוכלין אלא מדרבנן והוה ליה מדאורייתא טהור מעליא ושרפי ליה בהדי בשר שנטמא באב הטומאה דטמא מדאורייתא וגבי תרומה טהורה בשם דליכא נמי איסור דרבנן עלה לא שנא: **ורבי יוסי לטעמיה.** דמשקין טימאוהו לבשר זה מדאורייתא הלכך אינה היא מן[ג] המדה דטמא וטמא הוא. ולר' ירמיה איכא לאקשויי א"כ בין לר"מ בין לר' יוסי מאי מוסיפין לו[ד] טומאתו קא מסהיד ר' חנינא מעיקרא בראשון נגע וה"ל שני והשתא נמי בהדי ראשון שרפינן להו ונראה בעיני דרבי ירמיה אוולד וולד דקאמר רב יהודה [יד.] סמיך ולא חש למידק כולי האי ונקט מילתיה בתר לישנא דמתני' דתני בוולד הטומאה ונעולם בבשר שנטמא במשקין שנטמא בכלי שנטמא בשרץ דהוו להו משקין שניים והוא שליש ואשמעינן דשליש מותר לעשותו שני. ואכתי איכא לאקשויי סוף סוף כיון דאין אוכל מטמא אוכל אלא מדרבנן מאי קא מהני ליה האי בשר ראשון לבשר שלישי אי לשוויה שני מדרבנן מעיקרא נמי שני מדרבנן הוה דאילו משקין שנגע בהן תחלה היו מדרבנן דהא נגע בראשון ואפי' ע"י שני הן נעשין תחלה אלא על כרחך ר' ירמיה כרב אדא או כאביי ס"ל דאמרי קדשים עושין טומאה כיולא בהן ואשמעינן ר' חנינא דשני דרבנן עבדינן ליה שני דאורייתא ולר' מאיר שמעינן מינה דשני דרבנן דהוא טהור מעליא דאורייתא מותר לעשותו שני דאורייתא והוא הדין לתרומה טהורה שנשרפת עם הטמאה ולר' יוסי אשמעינן דשני דרבנן דהוא שלישי דאורייתא עבדינן שני דאורייתא הלכך אינה היא מן[ה] המדה. ורבינא דאית ליה [שם] מקרא מלא דבר הכתוב לא ס"ל דרבי ירמיה ומוקי לה לתוספת טומאה דרבנן דמתניתין כדאוקימנא בריש ומאי מדבריהם מדברי ר' אליעזר ורבי יהושע:

ספק

מוסף רש"י

הפיגול והנותר מטמאין את הידים. מדרבנן (לקמן פה.). **ונפסלה מלאכול לאדם.** ומתקלקלה בעיפושה ממתקל אדם (לקמן מה:). **מטמאה טומאת אוכלין.** דכל זמן שהיא ראויה לכלב לא פקע תורת אוכל מינה (שם). **ונשרפת עם הטמאה בפסח.** אם תרומה טהורה היא, דכיון דלא מזיא לאדם טומאה בידים, ואפילו לר' יוסי דאמר זו לעצמה חו לעצמה (שם).

מוסף תוספות

א. ואפי' בקש ולא מצא אוכלין מ"מ לא פסיקא ליה. תוס' הרא"ש. ועי' פנ"י. ב. דאי אמרת בשלמא וכו' מדברי ר' חנינא, משו"ה לר' יוסי בשבע שורפין דהא דקאמר ר"י אינה היא המדה משום דס"ל ולד טומאה דאורייתא ולא ילפינן איסור דרבנן מטומאה דאורייתא, אבל איסורא דאורייתא בשבע ילפינן, אבל אי. תוס' שאנ. ג. לעולם אימא לך מדבריהם מדברי ר' יהושע ומ"מ. שם. ד. ואיסור דאורייתא הוי כמו פסול. תוס' הרא"ש. ה. [ד]לא חזינן לשום תנא דיליף איסור מטומאה. תוס' הרא"ש. ו. דאזיל לאיבוד מדאורייתא. תוס' הרא"ש.

רבינו חננאל (המשך)

מיקל אלא בתלויה וטמאה אבל טמאה וטהורה לא. אי הכי כי ר' מאיר מדברי ר' חנניה סגן הכהנים אמר לר' יוחנן, דאמר אב הטומאה דאורייתא ולד הטומאה מדרבנן הוא טמא, אבל מדאורייתא טהור הוא, אמאי אמר ר' יוסי אינה היא המדה, הלא האב טמא [דאורייתא] והולד מדאורייתא טהור ואמר ר' חנניה לא נמנעו לשורפן כאחת היא היא המדה ששורפין תרומה טמאה עם הטהורה. ופירק ר' ירמיה הכי מתני' בבשר שנטמא בספק משקין הבאין מחמת שרץ שהוא ולד שאביו ספק, כדתנן בטהרות פ"ד ר"י אומר ספק משקין לאוכלין טמאין, לכלים טהורין, (ר"מ) כיצד שתי חביות אחת טמאה ואחת טהורה עשה עיסה מאחת מהן ואין ידוע מאיזה מהן עשה זהו ספק משקין לאוכלין טמאין, לכלים טהורין. ואזדא ר"מ לטעמיה דשמעינן ליה דאמר

ג) [שבת קנד: לקמן כ: נה: בילה לו. ב"ק קיז. ב"מ לח:], ב) לקמן פה. קכ:, ג) לקמן מה:, ד) [לעיל יד:], ה) כס"ל ליתא מן, ו) כס"ל נוסף: טומאה על, ז) ומיהו י"ל דר"מ מר' תניא ור"ע יליף שפיר שיך לטעמיה כיון דעלייהו קיימי ועוד מ' העתק מחלופי גרסאו',

ספק משקה ליטמא טמא לטמא אחרים טהור. כשנולד ספק במשקה בתחילת טומאתו כגון טמא שפשט רגלו במשקין טהורין ספק נגע ספק לא נגע זהו ספק משקה ליטמא שנולד לו ספק טומאה טמא מן הספק דקסבר טומאת משקין להיות עלמן טמאין לדוריית' היא דכתיב[ט] וכל משקה אשר ישתה וגו' הלכך הויא ליה ספיקא לדוריית' ולחומרא. ספק משקה לטמא אחרים כגון [א] היתי' מקל בידו וברגשה משקין טמאין וזרקה לבין הכרכות טהורין ספק נגעה ספק לא נגעה זה הוא ספק משקה לטמא אחרים. כך היא שנויה במסכת טהרות [פ"ד מ"ט]: **טהור.** אותן הכרכות טהורות הן דקסבר משקין לטמא אחרים מדרבנן הוא ולא מדאורייתא ולא דומה יטמא דכתיב גבי משקין[ט] בלשון יטמא הלכך הויא ליה ספיקא לדבנן ולקולא. וגירסא הכי איתא ספק משקה ליטמא טמא לטמא אחרי' טהור: **רבי אלעזר** גרסי': **אלא טמא.** אספק משקה לטמא אחרים קאי כשנולד ספק נגיעת שום דבר טהור במשקין טמאין בין שנולד ספק זה בכלים בין שנולד באוכלין הרי הוא טמא מספק דקסבר משקין מטמאין כלים מן התורה וליף טעמא מאשר יצתה בכל כלי יטמא[ט] ודרש יטמא יטמא ומדסמכיה לכלי משמע יטמא את הכלי והכי דרשינן ליה בתורת כהנים[ט] הלכך כי הוי ספק הוי ליה ספיקא דאורייתא ודרש"י ספיקו טמא: **ר' יוסי ור' שמעון אומרים באוכלין טמאין.** אם נולד ספק זה באוכלים כגון משקין טמאין שנשפכו לבין הכלים ספק נגעו ספק לא נגעו טהורין דקסברי משקין אין מטמאין כלי אלא מדרבנן ועל ספיקו לא גזרו ורבי יוסי ור"ש דרשי יטמא יטמא כרבי יהודה ומיהו כלים לא כדיליף בפירקין[ט] יטמא לטמא את האוכלים או אינו אלא לטמא את הכלי אמרת לא כך היה: **טומאה בעולם.** מדאורייתא ואפילו לטומאת עלמן: **ר' אלעזר אומר אין טומאה למשקין.** מן התורה כל עיקר ואפילו לטומאת עלמן והאי כל משקה אשר ישתה מוקי לה לקמן לענין הכשר בשמעתין: **תדע.** דאין להם טומאה מן התורה כל עיקר ואפילו לטומאת עלמן: **שהרי העיד יוסף בן יועזר על איל קמצא דכן.** מין חגב שמו איל קמצא דכן שהוא טהור וכשר לאכילה: **ועל משקה בית מטבחיא דכן.** על משקין של בית המטבחים שבעזרה כגון הדם והמים שהן דכן שאינן מקבלין טומאה אלמא טומאת משקין דרבנן ובהני לא גזרו משום הפסד קדשים דאי דאורייתא היכי מצו רבנן לטהרינהו: **הא ניחא.** הא דאמרת לר' אלעזר יש להן טומאה לשמואל דאמר האי דכן דיוסף בן יועזר דכן מלטמא אחרים קאמר אבל טומאת עצמן יש להן שפיר אלא לרב דאמר דכן ממש מאי איכא למימר אמר ר"נ בר יצחק אחדא והא כדבריו קאמר דנפישי ועוד והא וכן קתני קשיא גופא[ט] רב אמר דכן ממש ושמואל אמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן רב אמר דכן ממש קסבר טומאת משקין דרבנן וכי גזרו רבנן במשקין דעלמא ובמשקין בית מטבחיא לא גזור ושמואל אמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן קסבר טומאת משקין עצמן דאורייתא לטמא אחרים דרבנן וכי גזור רבנן במשקין דעלמא במשקין בית מטבחיא לא גזור וכי לא גזור רבנן לטמויי אחרים אבל טומאת עצמן יש להן א"ל רב הונא בר חיננא לבריה כי עיילת לקמיה דרב פפא רמי ליה מי אמר שמואל דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן קרי כאן [1] והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל אמר רב שישא ברי' דרב אידי מידי דהוה ארביעי בקדש מתקיף לה רב אשי רביעי בקדש לא איקרי טמא האי איקרי טמא קשיא ת"ש [2] וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא מאי יטמא הכשיר הכשיר מרישא דקרא שמעת ליה מכל האוכל אשר יאכל וגו' חד בתלושין וחד [ט] במחוברין וצריכי דאי אשמעינן בתלושין משום דאחשבינהו אבל מחוברין אימא לא ואי אנא מחוברין משום דקיימי בדוכתייהו חשיבי אבל תלושין אימא לא צריכי ת"ש [3] אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור מאי יהיה טהור מטומאתו ותלושין מי מכשירין [ט] והאמר ר' יוסי בר' חנינא [ד] משקין בית מטבחיא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין תירגמא על דם דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן [ה] מנין לדם קדשים שאינו מכשיר שנא' [4] על הארץ תשפכנו כמים דם שנשפך כמים מכשיר דם

[א] ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור דברי ר"מ וכן היה רבי אלעזר אומר כדבריו רבי יהודה אומר לכל טמא רבי יוסי ור"ש אומרים לאוכלין טמאין לכלים טהורין וסבר רבי אלעזר משקין אית להו טומאה בעולם והתניא [ב] ר"א אומר אין טומאה למשקין כל עיקר תדע שהרי [ג] העיד [ד] (יוסף) בן יועזר איש צרידה על איל קמצא דכן [ה] ועל משקין בית מטבחיא דכן הניחא לשמואל דאמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן שפיר אלא לרב דאמר דכן ממש מאי איכא למימר אמר ר"נ בר יצחק אחדא והא כדבריו קאמר דנפישי ועוד והא וכן קתני קשיא גופא [ט] רב אמר [ו] דכן ממש ושמואל אמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן רב אמר דכן ממש קסבר טומאת משקין דרבנן וכי גזרו רבנן במשקין דעלמא ובמשקין בית מטבחיא לא גזור ושמואל אמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן קסבר טומאת משקין עצמן דאורייתא לטמא אחרים דרבנן וכי גזור רבנן במשקין דעלמא במשקין בית מטבחיא לא גזור וכי לא גזור רבנן לטמויי אחרים אבל טומאת עצמן יש להן א"ל רב הונא בר חיננא לבריה כי עיילת לקמיה דרב פפא רמי ליה מי אמר שמואל דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן קרי כאן [1] והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל אמר רב שישא ברי' דרב אידי מידי דהוה ארביעי בקדש מתקיף לה רב אשי רביעי בקדש לא איקרי טמא האי איקרי טמא קשיא ת"ש [2] וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא מאי יטמא הכשיר הכשיר מרישא דקרא שמעת ליה מכל האוכל אשר יאכל וגו' חד בתלושין וחד [ט] במחוברין וצריכי דאי אשמעינן בתלושין משום דאחשבינהו אבל מחוברין אימא לא ואי תנא מחוברין משום דקיימי בדוכתייהו חשיבי אבל תלושין אימא לא צריכי ת"ש [3] אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור מאי יהיה טהור מטומאתו ותלושין מי מכשירין [ט] והאמר ר' יוסי בר' חנינא [ד] משקין בית מטבחיא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין תירגמא על דם דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן [ה] מנין לדם קדשים שאינו מכשיר שנא' [4] על הארץ תשפכנו כמים דם שנשפך כמים מכשיר דם

בשלמא לשמואל דאמר דכן מלטמא אחרים. אע"ג דרבי אלעזר קאמר אין להן טומאה כל עיקר [ג] היינו משום דקאי בת"כ אמילתיה דר' שמעון דאמר לאוכלין טמא לכלים טהור [ד]: **חד בתלושין וחד במחוברין.** והא דכתיב (ויקרא יא) וכי יותן מים על זרע הא אמרינן בפ"ב דחולין (ד' לו: וסס) לחד בתמא וחד בשרץ ולריכי [ה] וכיון דגלי לן קרא בחד מינייהו דאין חילוק בין תלושין ובין מחוברים ה"ה בחידך ומחוברים פי' ריב"א דבשעת חיבורן נדבקו באוכל והעלה האוכל מן המים [1] אבל אם נגע בעודו במים אינו מוכשר דתנן במסכת מכשירין (פ"ד מ"ו) לגון במעבה נדה מדיחתו והוא טהור העלתו כל שהוא מן המים טמא [ד]: **תירגמא אדם.** בפ"ב דחולין (דף לו:) פריך אהא שינויא והא משקי קאמר ביו"ד דמשמע ב' משקין [ה] והכא לא חיים אהאי פירכא משום דמלי לשנויי מאי משקי משקה דעלמא כדאמר (קדושין ד' סד:) בוגרות דעלמא והתם פריך משום דאית ליה שינויא אחרינא [ט]:

בשלמא לשמואל דאמר דכן מלטמא אחרים. אע"ג דרבי אלעזר קאמר אין להן טומאה כל עיקר [ג] היינו משום דקאי בת"כ אמילתיה דר' שמעון דאמר לאוכלין טמא לכלים טהור [ד]: **חד בתלושין וחד במחוברין.** והא דכתיב (ויקרא יא) וכי יותן מים על זרע הא אמרינן בפ"ב דחולין (ד' לו: וסס) לחד בתמא וחד בשרץ ולריכי [ה] וכיון דגלי לן קרא בחד מינייהו דאין חילוק בין תלושין ובין מחוברים ה"ה בחידך ומחוברים פי' ריב"א דבשעת חיבורן נדבקו באוכל והעלה האוכל מן המים [1] אבל אם נגע בעודו במים אינו מוכשר דתנן במסכת מכשירין (פ"ד מ"ו) לגון במעבה נדה מדיחתו והוא טהור העלתו כל שהוא מן המים טמא [ד]: **תירגמא אדם.** בפ"ב דחולין (דף לו:) פריך אהא שינויא והא משקי קאמר ביו"ד דמשמע ב' משקין [ה] והכא לא חיים אהאי פירכא משום דמלי לשנויי מאי משקי משקה דעלמא כדאמר (קדושין ד' סד:) בוגרות דעלמא והתם פריך משום דאית ליה שינויא אחרינא [ט]:

דס

תורה אור השלם

1. וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר: ויקרא ז יט
2. מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מָיִם יִטְמָא וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא: ויקרא יא לד
3. אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה מָיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא: ויקרא יא לו
4. רַק הַדָּם לֹא תֹאכֵלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם: דברים יב טז

רבינו חננאל (המשך)

דכן ממש איך אמר ר' אליעזר כר' מאיר סבירא ליה דסבר ליטמא טמא אבל טומאת עצמן יש בהן. ופרקינן אליבא דרב מאי כדבריו אחדא, פירוש דמודה ר' אליעזר לר' מאיר אסיפא דאמר לטמא אחרים טהור, ופליג עליה אריש דאמר ליטמא טמא. והא דרבינא דאמר וכן היה ר' אליעזר אומר כדבריו דנפשיה שאין טומאה למשקין כלל עלתה בקשיא. אמר מר ועל משקה בית מטבחיא דכן רב אמר דכן ממש מדאורייתא. קסבר טומאת משקין מדרבנן היא, ובמשקה בית המטבחים לא גזרו. ושמואל אמר דכן שאינן מטמאין אחרים אבל הן עצמן מיטמאן[ין]. דקסבר טומאת משקין לעצמן היא מדאורייתא, ולטמא אחרים דרבנן, וכי גזור רבנן לטמא אחרים זולתי משקה בית המטבחים. וקשיא לן אליבא דשמואל דאמר טומאת משקין עצמן יש בהן ואינן מטמאין אחרים מדאורייתא, והכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, הנה כלל המקרא כל מגע טמא לא יאכל, ואיך אמר שמואל הן עצמן טמאין והן דכן מלטמא אחרים. ושנינן עשאוהו כרביעי שהוא עצמו פסול והנוגע בו טהור. ודחינן רביעי לא איקרי טמא, פסול איקרי, הא איקרי טמא, ועלתה בקשיא לשמואל. וחזרנו להקשות לרב דאמר דכן ממש, ת"ש וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא, הנה המשקה מימטא. ושנינן מאי יטמא דכתיב בהאי קרא יכשיר (ו)האוכל זה המשקה שנפל עליו לקבל טומאה. ודחינן ההכשרה של אוכלין כבר למדנהו מרישיה דקרא, דכתיב מכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא. ושנינן לעולם תרוייהו להכשיר, האי קרא דכתיב בכל כלי יטמא לתלושין מן הקרקע ונתונים בכלי דמכשרי, והאי קרא דכתיב אשר יבוא עליו מים יטמא, למחוברין בקרקע דמכשרי, כגון המעינות והנהרות והבורות וכיוצא בהן וצריכי וכו'. ת"ש אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור, מטומאה. הא תלושין מיטמו. ודחינן מאי יהיה טהור הכין פירושיה דקרא, כל כלי (י)טמא שיבוא במעין ובור מקוה מים יהיה טהור מטומאתו. ואקשינן נמי לרב דאמר כי כתיב קרא לתלושין דלא מטמו ומכשרי, וכל

קיד א מיי' פי"ד מהל' אבות הטומאה הלכה ז:

קטו ב ג ד מיי' פי"י מהלכות מחוסרי אבות הטומאה אוכלין הלכה טז:

קטז ה מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה לו [וסמ"ע מהל' אבות הטומאה אוכלין הל' טז]:

תורה אור השלם

1. וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר: ויקרא ז יט
2. מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מָיִם יִטְמָא וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא: ויקרא יא לד
3. אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה מָיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא: ויקרא יא לו
4. רַק הַדָּם לֹא תֹאכֵלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם: דברים יב טז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ספק משקה וכו' כגון היה מקל בידו:

מוסף רש"י

ספק משקין. לכל טומאת משקין קאי ספק, משום דלית להו עיקר מן התורה, לפי שלא מצינו טומאה למשקין בפירוש מן התורה, והא דכתיב (ויקרא יא) וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא, ההוא הכשר הוא (נדרים יט.). **ליטמא טמא.** לקבל טומאה לעצמן ולאי טמאין (שם). **אבל טומאת עצמן יש להן.** מדאורייתא דמיא עליהו אם נטמא (עי"ז לז:) קסבר שמואל יש למשקין טומאה מן התורה להיטמא ולא מצו רבנן לגזיהו (שם לז.). **לא דיין שהן דכן.** שאין מטמאין (חולין לו:). שאינו מכשיר. אם נפל על הזרעים (שם לג.). **דם שנשפך כמים.** הוי כמים ומכשיר (שם).

מוסף תוספות

א. דכתיב גבי אוכל דמשמע שהאוכל מטמא אחרים והיינו משקה. תוס' ר"פ (יד: ד"ה הא). ב. אלמא דלעצמן איכא טומאה דאורייתא. שם. ג. משמע דאפי' טומאת עצמן אין בהן. תוס' שאנן. ד. ועליה קאמר דלטמא אחרים אין טומאה למשקין כל עיקר. מי' הר"ן. בין לאוכלין בין לכלים. תוס' הרא"ש. ה. ואין צריך למת ושרץ לכל חד וחד תרי קראי משום תלושין ומחוברין דכיון. מולין לו: תוס' ד"ה חד. ו. ונגע בו השרץ. תוס' הרא"ש. ז. אלמא כל זמן שהוא במים אינו טמא. תוס' ר"פ. ח. דמשקין לשון רבים תוס' הרא"ש. וקאי אדם ואמים. תוס' שאנן. ט. דעדיפא מהא קמשני, אבל הכא לא מצי לשנויי כי התם לכך אמר הכי. תוס' ר"פ.

רבינו חננאל

ספק משקה הוא טמא אבל לטמא אחרים טהורים. וכיון שזה הבשר ששינו במשנתנו ולד הטומאה שנטמא בספק משקה הוא אמר ר"מ זה טהור, ומאחר ששורפין אותו עם הבשר שנטמא באב הטומאה, כך מותר לשרוף התרומה הטמאה והטהורה יחדו, ואמר לו ר"י לא כי אלא ולד שנטמא מספק משקין לאוכלין טמא מן התורה הוא טומאת משקין לטמא אחרים מן התורה. ונמצאת משנתנו לר"מ טמא וטהור, לר"י טמא וטמא, לפיכך השיב ר"י לטעמיה אינה היא המדה, שזה. טמא וטמא וזה טמא וטהור, ונמצאת לטעמא דר"מ מדה ולטעמא דר"י אינה היא מדה. ואקשינן אהא דתניא ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור

דברי ר' מאיר, וכן היה ר' אליעזר אומר כדבריו, איני דר' אליעזר כר' מאיר סבירא ליה דאמר משקה ליטמא טמא לטמא אחרים טהור, והתניא ר' אליעזר אומר אין טומאה למשקין כל עיקר, תדע שהרי העיד יוסף בן יועזר איש צרדה על משקה בית מטבחיא דכן, הניחא לשמואל דאמר דכן מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן היינו דר' מאיר, אלא לרב דאמר

תלושין דלא מטמו ואפילו משקה בית מטבחיא מכשרי, והאמר ר' יוסי בר' חנינא משקה בית מטבחיא לא דיין שהן דכן אלא שאינן מכשירין. ושנינן הדם אינו מכשיר כר' יוחנן דאמר דם הנשפך כמים מכשיר, אבל דם קדשים שאינו נשפך כמים אלא מתקבל במזרק אינו מכשיר.

דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר. הקשה ה"ר יעקב דאורליינ"ש ז"ל כו דם מיה ועוף דטעווים כיסוי לא יהיו מכשיריס לכיון דטעווים כיסוי לא חשיב נשפך כמים דאמרינן בפ' כיסוי הדם (חולין פד: ופס) אמריתו מיה בכלל בהמה לסימנים אימא נמי בהמה בכלל מיה לכיסוי ומשני אמר קרא על הארץ תשפכנו כמים אלמא דם מיה[א] לא חשיב נשפך כמים ולאו פירכא היא דכל דם הנשפך כמים לארץ ואין צריך לקבלו בכלי כגון דם מיה הוקש למים לענין הכשר וגם לענין כיסוי היה ראוי להקישו למים כי לאו דגלי קרא להדיא[ב]: **מדרבנן** ודלא כרבי יוסי בן יועזר. ה"מ לאוקמא מדאורייתא וכמ"ד טומאת משקין דאורייתא אלא איתא לאוקמא מדרבנן וסבר אמי תנא מאי נעמא הכשר כמו שאמר רב[ג]: **על הבשר.** [ד]בפ' כילד צולין (לקמן עח.) אמרינן לר"א דאמר יש דם אע"פ שאין בשר הניין מרלה על מרלה אלא בשר הניין מרלה על מרלה אלא לאקבועי בפגול[ה] ולאפוקי מידי מעילה[ו] ולא כפ"ה דפי' דלא אמ' אלא כר' יהושע: **ה"ג ר"ת אם עון פיגול הוא נושא הרי כבר נאמר לא יחשב ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא ירצה.** דהכי איתא במסקנא בהדיא בפ"ב דזבחים[מ] דדרים תרוייהו מחד קרא אריבה דפרשת צו[ז] וריש דקרא דכתיב ביום השליש מוקי למחשב לאוכלו חוץ לזמנו וסיפא במחשב לאוכלו חוץ למקומו ובפ"כ אחאי קרא דלו איתא אחי גירסא ורש"י הגיה איפכא על פי מ"כ דפרש' קדושים דאחי דרים מקרא זוטא ואותה ברייתא' נשנית לפי מה שרגה הגמרא בזבחים בתחל' ללמוד[ח] חוץ למקומו מקרא זוטא דקדושים[ט] ולכל הפי' ק"ק אמאי נקט עון פיגול בריש[י] : **הא** אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה **מכללה.** תימה לר"ת למ"ל שהותרה מכללה תיפוק ליה דליכא לאוקמא לקרא אלא בהכי כדמפרש אי עון פיגול וכו' ואור"ת[יא] משום ד

ואמר רב. לקמן: **אישתבש כהני.** שטהרו רביעי בקודש. אלמא יין ושמן דמשקי בית מטבחיא נינהו ומיטמאו ואי טומאת משקין דרבנן הא אמרת דלא גזור עלייהו ואי נמי בטומאות דרבנן קא בדיק להו חזי לכהני וכבר נגזרה טומאה על המשקין בימי חגי הנביא שהיה מאנשי כנסת הגדולה קשיא לרב דהא אמר דכן ממש וכ"ש אי בדאורייתא קא משתעי קשיא לרב והא ליכא למימר מדרבנן ודלא כיוסף בן יועזר דאקרא לא פליג דמשמע דאית עלייהו טומאה אי דאורייתא אי דרבנן: **מידי הוא טעמא אלא לרב.** כלום אתה מקשה אלא לרב רב לא קשיא ליה האי לעולם חזי בדרבנן בדיק להו וכבר נגזרה גזירת טומאה על המשקין ולרב אליבא דיוסף בן יועזר לא מיקשי דרב משקי בי מטבחיא תני בעדותו של יוסף משקה המטבחים דם ומים אבל משקה מדבחיא היין והשמן שהם משקה המזבח גזרו רבנן טומאה עליהו והיינו דבסדר טומאות דהאי קרא איכא אוכל מטמא אוכל ומשק' מטמא משקה דמדרבנן טומאה עושה כיולא בה: **מי רביב וגגע בנפו.** אל הלחם דמשמע שהשרץ נגע בלחם דלחם הוי ראשון מה שנגע בכנפו נגע בלחם דה"ל לחם שני: **טמא נפש.** קס"ד טמא מת שהוא אב הטומאה כשרץ: **בגל אלה.** כסדר שפירשנו טמא מת בלחם ולחם בגזיד וכו': **מדהכא לא אישתבש.** דאמרו ליה רביעי טמא כדכתיב ואיתמרו יטמא הכא נמי לא אישתבש ואיתו במה שנגע בכנפו אמר להו דה"ל שמן חמישי ומשום הכי אמרי ליה טהור אלא לרב דאמר גבי שרץ נמי רביעי בעא מייניהו מאי שנא דאמרו ליה טהור: **בקיאין הן בטומאת מת.** ויודעים שהשלישי עושה בה רביעי ולא היו בקיאין בטומאת שרץ וסברין שאין שלישי עושה בה רביעי: **רבינא אמר.** לא היו בקיאין ברביעי בקודש כלל וגבי מת שלישי בקודש בעא מייניהו דהאי טמא נפש דקרא לאו טמא מת אלא מת ממש כלומר טומאת נפש ומת אבי אבות ולחם אב וגזיד ראשון ויין שני ושמן שלישי: **ויען חגי ויאמר וגו'.** סיפיה דקרא וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא הוא: **בשלמא לרב.**

רביעי בקודש **בעא** מייניהו. פ"ה דנגע בכנפו היינו שרץ אל הלחם והלחם אל הגזיד וכו' [א] וקשה לר"ת דמאי שנא דואל כל מאכל יהיה פירוש או אל כל מאכל יותר מכולם [ב] ועוד למה דחק שמואל לתרץ במה שנגע בכנפו לימא אל כל מאכל דוקא [ג] ועוד למה קורא הכתוב לשרץ כנף ועוד דמפרש [ד] רבינא התם רביעי בקדש הכא שלישי שהלחם נעשה אב הטומאה [ה] כשנוגע במת [ו] והא קיימא לן בהמפלת (נדה כח:) [ז] דכל דבר שאין לו טהרה במקוה אינו נעשה אב הטומאה [ח] מיהו יש לומר דאין נעשה אב הטומאה היינו דווקא לטמא אדם וכלים אבל לאוכלין ומשקין נעשה אב הטומאה ומפר"ת [ט] דהשרץ נגע בכנף [י] ונעשה ראשון והכנף אל הלחם או אל הגזיד ומד מהנך אל היין או אל השמן הרי שנשה ואל כל מאכל הרי ארבעה ונקט סדר כנף מאכל משקה מאכל דלא בעי למינקט שיעשה כיולא בו ולשמואל דייק מדכתיב בכנפו [יא] הרי חמש והשתא אתי שפיר לרבינא דאמר הכא שלישי שהכנף הנוגע במת נעשה אב הטומאה כדין כל הכלים: אבל

ואמר רב אישתבש כהני מידי הוא טעמא אלא לרב רב משקי בית מטבחיא תני אבל משקי בי מדבחיא מטמא גופא רב אמר אישתבש כהני ושמואל אמר לא אישתבש כהני רב אמר אישתבש כהני רביעי בקדש בעא מייניהו ואמרו ליה טהור ושמואל אמר לא אישתבש כהני חמישי בקדש בעא מייניהו ואמרו ליה טהור בשלמא לרב היינו דכתיב ארבעה [1] לחם וגזיד ויין ושמן אלא לשמואל חמשה מנא ליה מי כתיב וגגע כנפו [1] וגגע בכנפו כתיב במה שנגע בכנפו תא שמע [2] ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא בשלמא לשמואל מדהכא לא אישתבש התם נמי לא אישתבש אלא לרב מאי שנא הכא דאישתבש ומאי שנא התם דלא אישתבש אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה בקיאין הן בטומאת מת ואין בקיאין הן בטומאת שרץ רבינא אמר התם רביעי הכא שלישי ת"ש [3] ויען חגי ויאמר כן העם הזה וכן הגוי הזה לפני נאם ה' וגו' בשלמא לרב היינו דכתיב טמא אלא לשמואל אמאי טמא איתמוהי קא מתמה והא וכן כל מעשה ידיהם כתיב אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי מתוך שקלקלו את מעשיהם מעלה עליהם הכתוב כאילו הקריבו בטומאה גופא רב תני משקי בית מטבחיא ולוי תנא משקי בי מדבחיא ללוי הניחא אי סבירא ליה כשמואל דאמר [ט] דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן משכחת לה דנגעי כולהו בראשון אלא אי סבר לי' כרב דאמר דכן ממש היכי משכחת לה על כרחך כשמואל סבירא ליה ולשמואל הניחא אי סבר לה כרב דתני משקי בית מטבחיא אבל משקי בי מדבחיא אחריני נמי מיטמאו רביעי הוא דלא עביד חמישי הא שלישי עביד רביעי אלא אי סבר ליה כלוי דתני משקי בי מדבחיא מאי איריא רביעי דלא עביד חמישי אפילו שני ושלישי נמי לא עבדי על כרחיך כרב סבירא ליה תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דלוי תניא כוותיה דלוי הדם והיין והשמן והמים משקי בי מדבחיא שנטמאו בפנים והוציאן לחוץ טהורין נטמאו בחוץ והכניסן בפנים טמאין איני והאמר רבי יהושע בן לוי משקי בי מדבחיא לא אמרו דכן אלא במקומן מאי לאו למעוטי נטמאו בפנים והוציאן לחוץ לא למעוטי נטמאו בחוץ והכניסן בפנים והא במקומן קאמר הכי קאמר לא אמרו דכן אלא שנטמאו במקומן תניא כוותיה דרב הדם והמים משקי בית מטבחיא שנטמאו בין בכלים בין בקרקע טהורין רבן

1. הֵן יְשֵׁא אִישׁ בְּשַׂר קֹדֶשׁ בִּכְנַף בִּגְדוֹ וְנָגַע בִּכְנָפוֹ אֶל הַלֶּחֶם וְאֶל הַנָּזִיד וְאֶל הַיָּיִן וְאֶל שֶׁמֶן וְאֶל כָּל מַאֲכָל הֲיִקְדָּשׁ וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ לֹא: חגי ב יב
2. וַיֹּאמֶר חַגַּי אִם יִגַּע טֻמֵּא נֶפֶשׁ בְּכָל אֵלֶּה הֲיִטְמָא וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ יִטְמָא: חגי ב יג
3. וַיַּעַן חַגַּי וַיֹּאמֶר כֵּן הָעָם הַזֶּה וְכֵן הַגּוֹי הַזֶּה לְפָנַי נְאֻם יְיָ וְכֵן כָּל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם וַאֲשֶׁר יַקְרִיבוּ שָׁם טָמֵא הוּא: חגי ב יד

גליון הש"ם

תוס' ד"ה רביעי בקודש וכו' **והא** קיי"ל בהמפלת. סס לא מזכר כלום מזה וע"ל כדמוכח סוף ערוכין קד ע"ב עי' ב"ק כה ע"ב תוס' ד"ה וקמייתי: **בא"ד** מיהו י"ל. עי' טורי אבן חגיגה כג ע"א ד"ה מת ממוב:

מוסף תוספות

א. דלחם חשיב תרי. תוס' הרא"ש. ב. אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל השמן שהוי דוקא זה וזה. סס. ג. דומיא דהני דהשמן נגע אל כל מאכל והשתא איכא חמישי. תוס' ר"פ. ד. לקמן במילתיה דרבינא. תוס' הרא"ש. ה. אבל אידך קשיין. מי' הר"ן. ו. ונראה לר"ת למנות כל האוכלין לבד וכל המשקין לבד וסידרא דקרא הכי הוא בשר קדש היינו שרץ. תוס' הרא"ש. ז. ממש שהיה נוטא בו את השרץ. תוס' שאנץ. ח. דמשמע מה שנגע בכנפו. מי' רבינו דוד. דהו"ל למיכתב וגגע כנפו. תוס' הרא"ש.

רבינו חננאל

ואמר רב אישתבוש כהני, כלומר טעו הכהנים באמרם כי כל אלו כולם הזכורים לא נטמאו. מכלל דטמאין הן, מכלל דרב סבר כי היין והשמן שהן משקין ומטמאין ואיך אמר דכן ממש. ופרקינן **מידי הוא טעמא אלא לרב,** כלומר תקשה אלא דרב אדרב, הא בהדיא תני רב משקה בית מטבחיא דכן, והן המים והדם כדבעינן למימר קמן, אבל משקה בית מדבחיא, כגון היין שמנסכין על המזבח והשמן שמקריבין עם הקמצין מיטמאין. ולא אמר רב שהן דכן אלא מטמא, וטעו הכהנים שאמרו אין מטמא. **וכשהזכרנו** דברי רב דאמר אישתבש כהני הוצרכנו לבאר טעמו, לפיכך אמרנו גופא רב אמר אישתבוש כהני שהשיבו על מגע רביעי בשלישי בקדשים שהוא טהור ואינו אלא פסול, ושמואל אמר חמישי בקדש בעא מייניהו חגי הנביא והשיבוהו כהלכה טהור. **בשלמא לרב** משכחת לה מן המקרא כי רביעי שאל חגי הנביא מן הכהנים, שנאמר הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו שנגע בו שרץ, ונגע הבשר בכנף בגדו הטמא, ונגע עוד הבשר בלחם או בנזיד או ביין או בשמן, ונגעו אלו אל כל מאכל. נמצא הכנף של בגדו שנגע בשרץ ולד ראשון, כי השרץ הוא אב, ונמצא הנוגע בו ולד ראשון, והבשר שנגע בכנף ולד שני, ואלו הלחם והנזיד והמשקין הללו שנגעו בבשר ולד שלישי, והמאכל שנגע באילו נמצא ולד רביעי. ושאל ואמר להם היקדש המאכל או לאו, וטעו והשיבו לא קדש, כלומר לא נפסל המאכל, והמוכיח שעל המאכל לבדו שאלם באמרו היקדש לשון יחיד, ולא אמר היקדשו דמשמע דברים הרבה. ושמואל אמר חמישי שאלן, ודייק מזה הכתוב שכתב בכנפו שמביא מגע דבר אחר באמצע יתר מאלו הארבעה שהזכרנו לעיל. שנמצאו חמשה דברים ולדברי הכל החמישי בקדש טהור, ולפיכך אמר לא אישתבוש כהני. **ומותבינן** מהאי קרא עליה דרב. **ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא.** פירוש אילו כולן באו מכח כנף הבגד שנטמא בשרץ, וחזר שאלן אם תהיה הכנף טמאה טומאת נפש. ונגע בו הבשר, נעשה בשר ולד ראשון, כי הטמא נפש הוא אב, דתנן אבות הטומאות השרץ ושכבת זרע וטמא מת וכו', ונגעו הלחם והנזיד ושאר המשקין בבשר, ונגע המאכל בלחם או באלו המשקין, שנמצא הבשר ולד ראשון, והלחם והללו ולד שני, והמאכל והנזיד ושאר המשקין ולד שלישי, נמצאו כמו שאמר רבינא בטמא מת שלישי בעא מייניהו. ו) ולשמואל שאמר במה שנגע כנפו

רבינו חננאל (המשך)

שמכניס בין הכנף לבשר דבר אחר, הנה ארבעה ולדות והן טמאין שלישה והרביעי פסול. נמצא לדברי שמואל דלא אשתבוש כהני לא בראשונה ולא בשניה. אלא לרב אמאי טעו בראשונה ולא באחרונה. ופריק בקיאין הן בטומאת מת כי הרביעי בטמא מת פסול הוא בקדש, ואין בקיאין הן בטומאת שרץ, אינם יודעים כי יש רביעי בטומאת שרץ, אלא היו אומרים רביעי אינו טמא בטמא שרץ. **בשלמא לרב** דאמר אשתבוש כהני ואמרו על הטמא טהור, היינו דמיקל להון חגי הנביא ואשר יקריבו שם טמא הוא. כלומר מקריבין הטמא שהוא רביעי, ואומר כי טהור הוא, ואינם יודעים כי טמא הוא. אלא לשמואל דאמר חמישי בעא מייניהו, ובקיאין הן בטומאות, למה אומר להם כי מה שמקריבין טמא הוא. ודחינן שמואל אתמוהי קא מתמה הנביא ואומר וכי אשר יקריבו שם טמא הוא, חס ושלום אינו טמא. ואקשינן עליה וכי בשבחם מדבר והלא מוכיחם, שנאמר וכן כל מעשה ידיהם, מכלל שכל מעשיהם רעים הם. ושנינן הכי קאמר הואיל ומעשיהן מקולקלין ואשר יקריבו אינו לרצון כאלו טמא הוא. ומצאנו בתלמוד ארץ ישראל בסוף מס' סוטה קרוב לזה הפירוש, מיהו פירשנו מה שקבלנו וכתבנו מה שמצינו. ירושלמי תמן אמרי' שתי שאלות שאל חגי הנביא את הכהנים, באחת השיבו כראוי ובאחת שלא כראוי, הן ישא איש בשר קדש וגו', כנף תחלה, בשר קדש שני, לחם ונזיד שלישי, יין ושמן וכל מאכל רביעי. רביעי בקדש בעא מייניהו, ואמרו לא, לא השיבו כראוי שהרביעי בקדש פסול. ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה ויטמא הכהנים ויאמרו יטמא. אם תהיה הכנף טמא נפש ונגעה בכל אלו יטמא, ויענו הכהנים ויאמרו יטמא השיבו כראוי. ואמרו משמא דר' יוחנן קודם שגזרו רביעי בקדש שאלם ובשתים כראוי השיבוהו. **העיד על איל קמציא.** פירוש איל קמציא דכי, שם ממין חגב שהוא טהור. **משקה בית מטבחיא.** המים שמדיחין בהן (הקרקבנים) [הקרביים] בבית המטבחים, רב היה שונה עדות זו שהעיד יוסף בן יועזר משקה בית מטבחיא דכן, והן המים והדם והן המצויין תמיד בבית המטבחים. ולוי היה שונה דברי יוסף בן יועזר משקה בית מדבחיא, והן הדם והמים והיין והשמן, הדם נזרק והמים מתנסך וכן היין, והשמן קרב עם הקמצים. ולוי סבר לה כשמואל דתני דכן מלטמא אחרים, אבל טומאת עצמן יש בהן, ומוקמינהו למאכל דאמרו הכהנים לחגי כי הוא טמא, לאו דנגעו ביין ושמן, ולא עליו אמרו טמא, אלא על מאכל דנגע בכנף בגדו ומשום הכי אמרו טמא. ורב ושמואל לא חלקו אלא במשקה בית מטבחיא שהן הדם והמים, שזה אומר דכן ממש וזה אומר דכן מלטמא אחרים, אבל ביין ובשמן הכל מודים דאחריני נמי מטמא. מדפירש שמואל חמישי בעא מייניהו ואמרי טהור מכלל שהרביעי והוא המאכל הבא מכח היין והשמן טמא הוא שנטמא ממגעם. **תניא כלוי הדם והמים והיין והשמן משקה בית מדבחיא שנטמא בפנים וכו'.** ואע"פ שיצאו לחוץ בטהרתן הן עומדין. ותניא כרב הדם והמים משקה בית מטבחיא שנטמאו בין בקרקע ובין בכלים טהורין.

ו) דברי רבינו ל"ע הא גם בשאלה זו שאל רביעי בקודש וכמו שמסיק בעצמו ושיאך פי' בדברי המקשן כרבינא דשלישי בעי מייניהו ומצוה לישב.